

Vabariigi Valitsuse määruse
„Varbla laidude looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva kaitseala tüüpi ja tsoneeringut ning täpsustatakse kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Varbla vallas Mereäärse, Rannaküla ja Kadaka külas.

Kavandatava Varbla laidude looduskaitseala territoorium on olnud varem kaitse all Varbla laidude maastikukaitsealana, mis moodustati Vabariigi Valitsuse 30. märtsi 2007. a määrusega nr 90 „Varbla laidude maastikukaitseala kaitse-eeskiri”. Esimest korda võeti Varbla laiud (Kuralaid, Pihelgalaid, Rangilaid (Raugilaid), Põntsilaid (Põntsulaid), Kitselaid, Kändmelaid (Kändmarahu), Orikalaid, Piiukaarelaid (Piiukare), Selilaid (Selglaid) ja Pööriotsalaid) kaitse alla Pärnu Rajooni TSN Täitevkomitee 27. septembri 1976. a otsusega nr 253 „Kohaliku tähtsusega zooloogilised kaitsealad Pärnu rajoonis”. Pärnu Maakonnavalitsuse 12. juuli 1991. a määrusega nr 319 „Kohaliku tähtsusega looduskaitse objektide kohta” reorganiseeriti need kaitstavad objektid Varbla laidude kaitsealaks.

Käesoleva määrusega ei võeta kaitse alla uut ala, kuid muudetakse kaitseala tüüpi ja tsoneeringut, täpsustatakse kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatused tehakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel. Muudatuste aluseks on muu hulgas vajadus leevendada kaitseala piiranguvööndis kalapüügikeeldu. Kalapüügi lubamine piiranguvööndis lindude pesitsusajal tingib omakorda sihtkaitsevööndi piiri korrigeerimise, et tagada inimeste piisav kaugus linnustiku pesitsusalast. Kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamuses teeb Eve Mägi ettepaneku muuta ka üldist liikumispiirangu aega ja kaitseala tüüpi. Pakutud liikumispiirangu periood on pikem: 1. aprillist kuni 15. juulini, kuna eksperdi hinnangul ei kata seni kehtinud liikumispiirang kogu lindude pesitsusperioodi. Samas on kaitse-eeskirjas kaitse-eesmärkidena märgitud nii varapesitsevad kui ka hiljapesitsevad liigid, kelle jaoks jääb periood 15. aprillist 30. juunini liiga lühikeseks. Kaitse-eesmärke arvestades leiti, et kaitseala vastab pigem looduskaitseala kriteeriumitele.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Katrin Aavik (tel 447 7386, e-post katrin.aavik@keskkonnaamet.ee). Eelnõu kohaselt kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik (tel 521 5500, e-post kristina.parnaul@mail.ee). Eksperdihinnangu on andnud Eve Mägi. Eelnõu on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta ja säilitada mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispäiku, laidude maastikuilmet ning liike, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I ja II lisas ning rändlinnuliike. Need liigid on mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), väiketiir (*Sterna albifrons*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), rääkspart (*Anas strepera*), hallhani (*Anser anser*), tuttvart (*Aythya fuligula*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), kalakajakas (*Larus canus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), hahk (*Somateria mollissima*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*). Samuti on kaitse-eesmärk säilitada ja kaitsta elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on veetalused liivamadalad (1110)³, karid (1170), väikesaared ning laiud (1620), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210) ja rannaniidud (1630*).

Võrreldes varem kehtinud Varbla laidude maastikukaitseala kaitse-eeskirjaga on kaitse-eesmärkidesse lisandunud kaitstavate elupaigatüüpidega veetalused liivamadalad (1110), karid (1170), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210) ja rannaniidud (1630*). Poollooduslike kooslusi on alal inventeeritud 2011. aastal pindalaga 64,5 ha, seega on suur osa kaitseala maismaast hõlmatud nimetatud elupaigatüübiga ja seetõttu on oluline määrata rannaniidud kaitse-eesmärgina. Alal on inventeeritud ka karid, mille olulisuse toob ekspertiisis välja Eve Mägi. Lisaks on Eve Mägi ekspertiisis märkinud, et laide ümbritsev karide ja madalikega meri on lindude järelkasvule hea üleskasvamiskoht. Liivamadalad on määratud kaitse-eesmärgina, sest see elupaigatüüp on tähtis vee- ja rannikulindude toitumiseks ning poegade kasvatamiseks. Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liigi emaputke (*Angelica palustris*), mis on ühtlasi III kaitsekategooria liik, kasvukohti ei nimetata enam kaitse-eesmärgina, sest Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS) andmetel ei jää praegu kaitsealale ühtki emaputke leiukohta. III kaitsekategooria liiki liivatüll (*Charadrius hiaticula*) ja selle elupaiku ei käsitleta enam eraldi teistest kaitse-eesmärgiks olevatest linnuliikidest, sest uue sõnastuse järgi on määratud ühiseks kaitse-eesmärgiks nii linnudirektiivi I ja II lisas nimetatud liike kui ka rändlinnuliike (mille alla kuulub ka liivatüll). Võrreldes varasema kaitse-eeskirjaga on määruse tekstis nimetatud ka II kategooria kaitsealune liik mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), kes jäeti varasema maastikukaitseala kaitse-eeskirja tekstist välja LKS § 53 lõike 1 alusel, mis keelab I ja II kaitsekategooria liigi isendi täpse elupaiga asukoha avalikustamise massiteabevahendites. Käesolevat määrust koostades ollakse seisukohal, et II kaitsekategooria liigi nimetamine kaitseala kaitse-eeskirjas ei ole isendi täpse elupaiga avalikustamine.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Varbla laidude looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

- **Ohustatus** – alal on järgmiste kaitsealuste linnuliikide pesitsusalad ja elupaigad

(sh potentsiaalsed elupaigad): mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), väiketiir (*Sterna albifrons*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

Tabel 1. Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid

Liik	Eeldus	Kaitse-kategooria Eestis	Punase raamatu kategooria	Linnudirektiivi lisa nr
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	ohustatus	II *	ohulähedane	II
Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	ohustatus	III**	ohuväline	II
Väiketiir (<i>Sterna albifrons</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	-
Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
Suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
Jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>)	ohustatus	- ***	ohulähedane	III
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	ohustatus	-	ohulähedane	II
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	ohustatus	-	ohulähedane	II
Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II

Märkused:

*II kategooria kaitse all on liigid, kes on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ja levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, ning liigid, kes võivad keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu.

**III kategooria kaitse all on liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade hävimine või rikkumine ja kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

***Eestis kaitsealuste liikide hulka ei kuulu.

Mustsaba-vigle on Eestis kohati levinud haudelind, kes asustab soid, ranna- ja luhaniite. Liigi arvukus on olnud kõikuv, langeva suunilusega, sinne asurkond on kriitiliselt kahanenud niitudel ja kasvanud soodes. Aastatel 2003–2008 oli Eestis hinnanguliselt 500–700 mustsaba-vigle haudepaari.

Eesti asurkonda ohustab pesitsusaladel elupaikade kehv seisund, pesarüüste ja häirimine. Talvitusosaladel ja rändeteel on ohuks ka elupaikade kvaliteedi langus ja

hävimine. Teadmata, ent potentsiaalselt suur on putukamürkide ja keskkonnareostuse mõju. Mustsaba-vigle kaitse-eesmärgiks viie aasta perspektiivis on liigi säilimine haudelinnuna nii soodes kui ka niitudel koguarvukusega vähemalt 400 paari, tähtsaimate elupaikade kvaliteedi säilitamine vähemalt praegusel tasemel ning olulise kaitsekorraldusliku info kogumise alustamine. Pikaajaliselt on eesmärk saavutada liigi arvukuseks vähemalt 770 paari, kõigi tähtsaimate elupaikade säilimine, kaitsekorraldusliku info olemasolu ning liigi rändeteede ja talvituspaikade kaitse rahvusvahelises koostöös. Nende eesmärkide täitmiseks on esmatähtis elupaikade hooldus ja taastamine nii sooladel (eelkõige veerežiimi taastamine) kui ka niidualadel (eelkõige majandamise kvaliteedi tõstmine). (Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*) kaitse tegevuskava; H. Pehlak, 2012.)

Tõmmuvaeras on Eesti rannikul harv haudelind, aga tavaline läbirändaja. Hinnanguliselt on Eestis 150–300 tõmmuvaerese haudepaari. Viimastel aastatel on liigi arvukus Eestis tugevalt vähenenud (üle 50%) (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Väiketiir on Eesti rannikul ja laidudel pesitsev harv haudelind, keda on hinnanguliselt 150–300 paari. Viimastel aastatel on väiketiirude arvukus Eestis arvatavalt vähenenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Liivatüll on Eesti mererandades üldlevinud haudelind, kelle arvukus on viimastel aastatel kahanenud. Eestis on hinnanguliselt 1000–2000 pesitsevat paari. Liivatüll pesitseb liival või kiviklibul rannikul ja harvem kruusaaukudes. Viimastel aastatel on liivatüllil arvukus Eestis märkimisväärselt vähenenud (10–50%) (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Punaselg-õgija on meil üldlevinud ja arvukas haudelind, kelle arvukus on viimastel aastatel pärast mõningast langusperioodi taas tõusnud. Aastatel 1998–2002 hinnati liigi arvukuseks 20 000 – 35 000 haudepaari, aastatel 2003–2008 juba 40 000 – 60 000 haudepaari.

Suurkoovitaja on üle Eesti hajusalt levinud haudelind, kes asustab mitmesuguseid avamaastikke (jõeluhad, rannaniidud, põllumajandusmaastik, aga ka lagerabad ja sood) ning puudub vaid piirkondadest, kus on valdavalt suured metsamassiivid. Viimase arvukushinnangu kohaselt võib Eesti alal pesitseda 3000–5000 paari suurkoovitajaid, meie asurkond moodustab ca 7% Euroopa asurkonnast. (Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) kaitse tegevuskava eelnõu; J. Elts ja R. Marja, 2013.)

Jõgitiiru levila jääb laiale alale põhjapolaarjoone ja põhjapöörijoone vahele, kus ta pesitseb enamasti rannikute läheduses. Eestis on ta tavaline lind, kelle arvukus aga väheneb. Jõgitiir elab suurte kolooniatena. Eesti suurimates kolooniates pesitseb umbes 300 lindu. Eestis on hinnanguliselt 6000–9000 haudepaari (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Randtiir on Eestis paiguti arvukas, asustab meresaari ja lagerannikuid. Pesitseb mererannas, pesa on klibul. Toitub väikestest kaladest. Talvitusala on pesitsusalast väga kaugel, Antarktika lähistel. Lendab ära juulist septembrini ja naaseb aprillist maini.

Arvukus Eestis on umbes 8000 – 12 000 paari (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Punajalg-tilder on märgade ja niiskete alade lind. Heaks elupaigaks on talle mereäärsed soolaksood, madalsood ja rabad. Ta on levinud liik ka niisketel heinamaadel ja luhtadel. Hinnanguliselt on Eestis 3000–6000 paari punajalg-tildreid, kuid nende arvukus väheneb. Eestis võib teda kohata eeskätt rannikualade luhtadel ja niitudel. Ka sisemaa veekogudega külgnevad heinamaad on sellele liigile sobivad elupaigad. Punajalg-tildrit võib Eestis kohata aprillist oktoobrini (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

- **Linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus** – linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 punkti 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimise ja paljunemise nende levikualal. Kuna moodustatav Varbla laidude looduskaitseala on ka oluline peatus- ja puhkepaik rändlindudele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste rändlindude peatus-, sulgimis- ja toitumispaikade säilitamiseks. Looduskaitseala moodustamine on selle kohustuse täitmiseks parim võimalus.

Liigid, kelle rändepeatus- ja pesitsuspaika kaitstakse, on järgmised: mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), väiketiir (*Sterna albifrons*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), rääkspart (*Anas strepera*), hallhani (*Anser anser*), tuttvart (*Aythya fuligula*), külmnokk-luik (*Cygnus olor*), kalakajakas (*Larus canus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), hahk (*Somateria mollissima*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- **Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus** – loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Elupaigatüüpidest on Varbla laidude looduskaitsealal esindatud veealused liivamadalad (1110), karid (1170), väikesaared ning laiud (1620), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210) ja rannaniidud (1630*).

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Varbla laiud ja seda ümbritsev mereala on oluline toitumis-, puhke- ja pesitsusala paljudele linnuliikidele ning peatumispaik rändavatele lindudele. Ala on praegu kaitse all maastikukaitsealana, kuid kuna Varbla laidudel on tegu eelkõige liikide kaitse tagamisega, muudetakse kaitseala tüüp looduskaitsealaks. Alaga on seotud ka rahvusvahelisest lepingust

tulenev kohustus tagada alale jääva Natura 2000 võrgustikku kuuluva Väinamere loodusala ja Väinamere linnuala kaitse-eesmärkide soodne seisund. Ala on juba varem võetud kaitse alla, et piirata inimtegevust lindude pesitsusajal ja hoida sellega ära negatiivne mõju kaitset vajavatele linnuliikidele.

Väikeste meresaarte haudelinnustiku riikliku seire käigus loendati 2013. aastal Varbla laidudel 963 haudepaari 40 liigist. Sealhulgas 6 mustsaba-vigle, 7 tõmmuvaera, 6 väiketiiru, 7 liivatülli, 2 suurkoovitaja, 24 jõgitiiru, 115 randtiiru, 15 punajalg-tildri, 9 luitsnökk-pardi, 3 rääkspardi, 9 hallhane, 10 tuttvardi, 22 kühmnokk-luige, 165 kalakajaka, 8 haha ja 7 kiivitaja haudepaari (Väikeste meresaarte haudelinnustiku riikliku seire aruanne, 2013). Nendest liikidest üks kuulub II kaitsekategooriasse ja kaheksa III kaitsekategooriasse. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas on nimetatutest neli liiki ja II lisas 12 liiki.

Kaitseala pindalast 7,2% ehk 71,6 ha on maismaa, mis vastab kogu ulatuses elupaigatüübile väikesaared ning laiud (1620). Väikesaarte ning laidude elupaigatüübist osa kattub ka elupaigatüüpide kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210) ja rannaniitudega (1630*). Nende elupaigatüüpide esinduslikkuse hinnanguks kaitsealal on B ehk „esinduslik”. Laidude ümbruses paiknevad elupaigatüüpidenä veel liivamadalad (1110) ja karid (1170), mis on täpsemalt mõõdistamata.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala. Kaitseala väärtuste analüüs näitas, et ala vastab pigem looduskaitseala määratlusele, sest põhiline väärtus on seal pesitsevad ja peatuvad häirimise suhtes tundlikud kaitsealused linnuliigid. Kuigi kaitseala üheks kaitse-eesmärgiks on kaitsta ja säilitada laidude maastikuilm, ei ole see esmatähtis ning seetõttu ei sobi kaitseala tüübiks maastikukaitseala. Samuti ei sobi kaitseala tüübiks hoiuala, sest hoiuala kaitsekorraga ei ole võimalik tagada linnustiku pesitsusrahu kaitseks vajalikku liikumispiirangut, samuti reguleerida jahipidamist ning sõidukite ja ujuvsõidukite kasutamist. Alal on koos palju linnuliike ja elupaigatüüpe, mis moodustavad ühtse kompleksi. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi. Ettepaneku muuta kaitseala tüüpi on teinud Eve Mägi oma eksperdiarvamuses kaitse-eeskirja muutmise eelnõu kohta.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud loodusväärtuste paiknemisest, ala terviklikkusest ja sellest, et piirid oleks merel liikudes selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Kaitseala välispiiri määramisel on arvestatud ka paatide liikumisteid ja sagedamini kalastamiseks kasutatavaid alasid, et inimeste liikumisele ja kalapüügile ei rakendataks põhjendamatu piiranguid. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 15 000) ja maakatastri andmeid.

Varbla looduskaitseala välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse osa Liivi lahe laiduderohkest rannikumerest, mis on oluline lindude elu-, rände ja pesitsuspaik ning ühtlasi ka üleeuroopalistelt ohustatuks tunnistatud elupaigatüüpide (veealused liivamadalad, karid, väikesaared ja laiud ning rannaniidud) esinemisala.

Välispiirina on kasutatud mõttelisi sirgeid järgmiste fikseeritud punktide vahel:

X: 481115,806; Y: 6476881,647 ja X: 480003,145; Y: 6476900,177;

X: 480003,145; Y: 6476900,177 ja X: 479501,337; Y: 6478693,909;
X: 479501,337; Y: 6478693,909 ja X: 478028,352; Y: 6480007,845;
X: 478028,352; Y: 6480007,845 ja X: 478004,354; Y: 6480741,525;
X: 478004,354; Y: 6480741,525 ja X: 481518,309; Y: 6481219,685.
Vaid kaitseala idaservas on piiriks rannajoon.

Kaitseala pindala on 997 ha, sellest ligikaudu 71,6 ha on maismaa ja ülejäänud 925,4 ha on mereala. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit ja piiranguvöönd. Sihtkaitsevööndisse kuulub 391,43 ha (Laidude sihtkaitsevöönd 354,48 ha, Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd 36,95 ha) ja piiranguvööndisse 605,56 ha. Kogu maismaa osa on katastrisse kantud. Eraomandis on sellest 21,1 ha ja riigiomandis 50,5 ha. Loodava kaitseala territoorium on kogu ulatuses varem kaitse all olnud Varbla laidude maastikukaitsealana. Kuna kaitseala uus välispiir kulgeb mööda looduslikult muutnud rannajoont, on kaitseala pindalale lisandunud 3,9 ha mereala arvelt. Kogu alale jääv maismaa (sealhulgas eraomandis olev) oli varasema kaitse-eeskirja järgi sihtkaitsevööndis ning jääb endiselt sihtkaitsevööndisse ka uue kaitse-eeskirja järgi.

Võrreldes varasema kaitse-eeskirjaga on suurendatud sihtkaitsevööndi ulatust piiranguvööndi arvelt (315,79 ha võrra). Muudatus on tingitud asjaolust, et kalapüügikeeld 15. aprillist 30. juunini Jaagu piiranguvööndis ei ole põhjendatud, kuna kaitseala kaitse-eesmärk on seal pesitsevate lindude kaitse, mitte kalastiku kaitse. Kaitsealuste lindude peamiseks pesitsus- ja toitumisalaks on Varbla laiud ja neid ümbritsev madal meri. Mereala arvelt sihtkaitsevööndi suurendamine tagab linnustiku kaitse seal, kus on vajalik tagada lindude häirimatus nende pesitsusajal, mistõttu sihtkaitsevööndis on 1. aprillist kuni 15. juulini inimeste viibimine keelatud. Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskirjaga kaotatakse Jaagu piiranguvööndis kogu merealal ajaline kalapüügikeeld, mille eesmärgiks oli samuti tagada rahu lindudele. See aga tekitab olukorra, kus ajalised piirangud kehtisid ka seal, kus need pole vajalikud. 2011. aastal tegi Eve Mägi kaitse-eeskirja eksperdiarvamuses ettepaneku muuta üldist liikumispiirangu aega ja moodustada sihtkaitsevöönd, kuhu kuuluksid laiud koos neid ümbritseva 100 meetri laiuse merealaga või laide ümbritseva madala veealaga. Ettepanekut moodustada sihtkaitsevöönd laidudest ja neid ümbritsevast sajameetrisest tsoonist ei võeta kaitseala tsooneerimisel täielikult arvesse, sest 100 meetrit pole piisav, et hoida ära lindude häirimist. Lindudele oluline mereala on heas korrelatsioonis mere sügavusega, mitte kaugusega laidude rannast. Kuna laidude ümbruses oleva mereala sügavus varieerub, siis fikseeritud kauguse kasutamise tekitaks olukorra, kus osa lindudele olulisest toitumisalast jääks vajaliku liikumispiiranguta ja osaliselt tuleks liikumispiirangud alale, kus need pole vajalikud. Küll aga arvestatakse Eve Mägi ettepanekut arvata sihtkaitsevööndisse laiduderühma vahele jääv madalikeala, kus lindudel on hea toituda ja kus veesõidukitega liiklemine oleks nagunii raskendatud. Sihtkaitsevööndi laiendamise ja hajutatuse ohud, mis kaasnevad piiranguvööndis ajalise kalapüügikeelu kaotamisega. Laidude ümber olev puhver on vajalik lindude rände- ja pesitusaegse rahu tagamiseks.

Sihtkaitsevööndisse on haaratud eelkõige madalam mereosa (sügavus kuni 2 meetrit), mida kasutatakse paadiga sõitmiseks vähem, kuid mis on samas oluline lindude kogunemiskoha ja peatuspaigana ning kogu maismaa osa. Sihtkaitsevööndi piiri määramisel on silmas peetud, et see oleks võimalikult selge ja vähe liigendatud ning vööndi asukoht oleks merel paremini arusaadav. Ka vööndipiiride määramisel on arvestatud paatide liikumisteid ja sagedamini kalastamiseks kasutatavaid alasid, et inimeste liikumisele ja kalapüügile ei rakendataks põhjendamatuid piiranguid. Mereala laidude ümber on määratud sihtkaitsevööndisse seetõttu, et laide ümbritsevad liivamadald, mida mitu linnuliiki kasutab pesitusaegse elu- ja peatuspaigana. Range kaitsega vööndi laiendamine laidude ümber on vajalik eelkõige selleks,

et vähendada inimeste liikumisest tulenevat häirimist lindude pesitsusperioodil. Laidude sihtkaitsevööndisse on arvatud Kuralaid, Raugilaid, Põntsilaid, Kitselaid, Kändmalaid, Orikalaid, Piiukaarelaid, Selglaid, Ruirahu ja Pöörilaid koos neid ümbritseva madala merealaga. Pihelgalaid koos sellest ida poole jääva merealaga on arvatud Pihelgalaiu sihtkaitsevööndisse. Kahe eraldiseisva sihtkaitsevööndi vajadus on põhjendatud, et tagada Pihelgalaiu elanikele ligipääs elamule ning tagada ujuvvahenditega liikumine Pihelgalaiu põhjatipu ning mandri vahel. Erinevalt Laidude sihtkaitsevööndist puudub Pihelgalaiu sihtkaitsevööndis ajaline liikumiskiirang. Kuna Pihelgalaid on asustatud ajutiselt, siis see laid on kaotanud tervikuna väärtuse neile liikidele, kes väldivad inimese lähedust. Riikliku seire põhjal on Pihelgalaiul linnustiku asustustihedus ja pesitsevate paaride arv küll 2009. aastaga samal tasemel, kuid pesitsevate liikide arv on vähenenud ning pesitsema on jäänud peaaesjalikult need liigid, kes taluvad mõõdukal määral inimeste lähedust. Pihelgalaiu häirimistundlikele liikidele soodsaks muutmine eeldaks laiule rajatud elamu likvideerimist, mis praegu pole enam mõistlik. Kui eeldada, et elamut ei likvideerita, siis pole see laid sedavõrd väärtuslik häirimistundlikele liikidele ja seetõttu pole liikumiskiirang seal ka vajalik. Küll aga on Pihelgalaid jätkuvalt oluline osaliselt inimest taluvatele kaitsealauste lindudele ja poollooduslike koosluste kaitseks, mistõttu on see laid looduskaitsealalt jätkuvalt väärtuslik. Liikumiskiiranguta Pihelgalaiu sihtkaitsevööndi moodustamisega tagatakse maaomaniku ligipääs registrijärgsele elukohale, kuid sihtkaitsevööndi korraga võimaldatakse kaitse endiselt alal esinevatele üleeuroopaliselt kaitset vajavatele elupaigatüüpidele, mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispaiakadele, laidude maastikuilmele ja laiul ning laiü ümbruses peatuvatele ning pesitsevatele linnuliikidele. Siiski kehtib nii maaomanikule kui ka kõigile teistele isikutele looduskaitseaduse § 55 lõige 6, mille kohaselt kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmine ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal on keelatud ja lõige 6¹, mille kohaselt on keelatud looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine ning tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Nimetatud piirangud tagavad eeldatavalt linnustiku säilimise vähemalt praeguses seisukorras.

Sihtkaitsevööndite piiritlemiseks kasutati sarnaselt välispiiriga fikseeritud punktide vahelisi mõttelisi sirgeid.

Laidude sihtkaitsevööndi põhjapoolse lahustüki piiri moodustamisel on kasutatud mõttelisi sirgeid järgmiste fikseeritud punktide vahel:

X: 480306,951; Y: 6480722,870 ja X: 480405,352; Y: 6479744,334;
X: 480405,352; Y: 6479744,334 ja X: 479480,588; Y: 6479490,674;
X: 479480,588; Y: 6479490,674 ja X: 478617,028; Y: 6479626,514;
X: 478617,028; Y: 6479626,514 ja X: 478115,609; Y: 6480083,728;
X: 478115,609; Y: 6480083,728 ja X: 478292,934; Y: 6480431,530;
X: 478292,934; Y: 6480431,530 ja X: 479891,576; Y: 6480443,644;
X: 479891,576; Y: 6480443,644 ja X: 479981,959; Y: 6480724,318;
X: 479981,959; Y: 6480724,318 ja X: 480306,951; Y: 6480722,870.

Laidude sihtkaitsevööndi keskmise lahustüki piiri moodustamisel on kasutatud mõttelisi sirgeid järgmiste fikseeritud punktide vahel:

X: 480213,719; Y: 6478151,447 ja X: 480048,562; Y: 6478036,499;
X: 480048,562; Y: 6478036,499 ja X: 479587,112; Y: 6478845,224;
X: 479587,112; Y: 6478845,224 ja X: 479718,312; Y: 6479170,476;
X: 479718,312; Y: 6479170,476 ja X: 480470,335; Y: 6479414,574;
X: 480470,335; Y: 6479414,574 ja X: 480702,609; Y: 6479348,932;
X: 480702,609; Y: 6479348,932 ja X: 481031,524; Y: 6479602,973;
X: 481031,524; Y: 6479602,973 ja X: 481342,081; Y: 6479627,515;

X: 481342,081; Y: 6479627,515 ja X: 481456,153; Y: 6479480,988;
X: 481456,153; Y: 6479480,988 ja X: 481390,579; Y: 6479265,231;
X: 481390,579; Y: 6479265,231 ja X: 480967,749; Y: 6479129,542.
Punktide X: 480967,749; Y: 6479129,542 ja X: 480213,719; Y: 6478151,447 vahel on kasutatud Laidude ja Pihelgalaiu sihtkaitsevööndi piiritlemisel põhikaardile kantud rannajoont. Laidude sihtkaitsevööndi lõunapoolse lahustüki piiri moodustamisel on kasutatud mõttelisi sirgeid järgmiste fikseeritud punktide vahel:
X: 480681,272; Y: 6478022,228 ja X: 480850,442; Y: 6477861,947;
X: 480850,442; Y: 6477861,947 ja X: 480620,683; Y: 6477273,553;
X: 480620,683; Y: 6477273,553 ja X: 480180,863; Y: 6476996,713;
X: 480180,863; Y: 6476996,713 ja X: 480063,469; Y: 6477109,758;
X: 480063,469; Y: 6477109,758 ja X: 480343,508; Y: 6477822,424;
X: 480343,508; Y: 6477822,424 ja X: 480681,272; Y: 6478022,228.
Pihelgalaiu sihtkaitsevööndi piiri moodustamisel on kasutatud mõttelisi sirgeid järgmiste fikseeritud punktide vahel:
X: 480967,749; Y: 6479129,542 ja X: 481390,579; Y: 6479265,231;
X: 481390,579; Y: 6479265,231 ja X: 481167,834; Y: 6479131,536;
X: 481167,834; Y: 6479131,536 ja X: 480681,005; Y: 6478236,185;
X: 480681,005; Y: 6478236,185 ja X: 480290,786; Y: 6478001,273;
X: 480290,786; Y: 6478001,273 ja X: 480048,562; Y: 6478036,499;
X: 480048,562; Y: 6478036,499 ja X: 480213,719; Y: 6478151,447.

Piiranguvööndisse jääb mereala, mis on oluline lindude toitumis- ja rändepeatuspäik ning üleeuroopaliselt ohustatud elupaigatüüpide esinemisala, kus lindude häirimise vältimine või vähendamine pole vajalik. Piiranguvööndi piir ühtib kaitseala välis- ja sihtkaitsevööndi piiriga.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi, Natura 2000 elupaigainventuuri andmeid seisuga märts 2009, rannikulinnustiku seireandmeid ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Eve Mägi).

Kaitse eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte piiranguvööndisse ja kahte sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise, kuna ei võimalda tagada kaitsealustele linnuliikidele sobivate elupaikade säilimist.

Senise kaitseala piiri ja kaitseala tüübi muutmiseks ning kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 30. märtsi 2007. a määrus nr 90 „Varbla laidude maastikukaitseala kaitse-eeskiri”.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri metsa kõrvalsaaduste korjamist, kuna kaitsealal puuduvad need ressursid olulises, reguleerimist vajavas mahus. Kuna laidudel puuduvad maaparandusobjektid, siis ei reguleerita sihtkaitsevööndis maaparandussüsteemide hoiutoid ja veerežiimi taastamist. Piiranguvööndis on kaitse-eeskirjaga reguleerimata ka puhtpuistute kujundamine, energiapuistute rajamine, veekogude veetaseme muutmine, uue maaparandussüsteemi

rajamine, uuendusraie, telkimine, lõkke tegemine, biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine ning mootor- ja maastikusõidukiga sõitmine, kuna piiranguvöönd on täies ulatuses veeala ja selline tegevus ei ole seal võimalik.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirjaga on inimestel lubatud viibida, korjata marju ja seeni ning püüda kala kogu kaitsealal, välja arvatud ajalise liikumiskiirangu perioodil sihtkaitsevööndis. Laidude sihtkaitsevööndis on keelatud inimeste viibimine 1. aprillist 15. juulini. Võrreldes eelneva kaitse-eeskirjaga on ajalist piirangut muudetud. Varasemas kaitse-eeskirjas olev ajavahemik ei kata eksperdi hinnangul kogu lindude pesitsusaega. Eksperdiarvamuses Varbla laidude maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu kohta on Eve Mägi esitanud sobivaks piiranguajaks 15. märts kuni 15. juuli, mis kataks kaitse-eesmärgiks olevate varapesitseva hallhane ning hilja pesitsevate tuttvardi ja tõmmuvaera pesitsusaja. Eksperdiarvamuses pakutud liikumiskiirangu ajalist vahemikku ei võetud tervikuna arvesse, vaid valiti optimaalne võimalus, mis koormaks vähem kohalikke elanikke, kuid tagaks lindude pesitsuseks vajaliku rahu kõige kriitilisemal ajal. Ajaline liikumiskiirang on vajalik, et tagada laidudel linnustiku pesitsus- ja sulgimisaegne rahu. Liikumiskiirang ei kehti järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Väikese grupi inimeste kaitsealal viibimine, marjade ja seente korjamine ning kalapüük liikumiskiiranguvälisel ajal ei häiri olulisel määral kaitse-eesmärgiks seatud elustikku ja on seetõttu teatud perioodil lubatud.

Kaitsealal on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud Laidude sihtkaitsevööndis 1. aprillist 15. juulini. Kuna kaitseala ja seda ümbritsev meri on paljukasutatavad kalastuskohad, on alal vaja lubada liigelda ujuvvahendiga. Samuti kasutatakse kaitsealal asuvat mereosa paadisadamatest ja lautrikohtadest väljasõiduks ning puhkamiseks. Laidude ümbrus on madala veetasemega ja kividerohke, mistõttu on liikumiskiirus looduslike oludega piiratud.

Lähtudes laidude maastikuilme säilitamise põhimõttest (loodusliku ilme säilitamine) ja arvestades laidude väikest pindala on kaitsealal keelatud uute ehitiste püstitamine. Uute ehitiste rajamise keeld kehtib ka piiranguvööndis. Ehitustegevus kahjustaks kaitse-eesmärgiks oleva linnustiku pesitsus- ja toitumisasid ning rändepeatuspaiku, ehitiste tõttu hakkaksid linnud ala rändepeatuspaigana vältima. Samuti ohustaks ehitamine üleeuroopalist kaitset vajavate elupaigatüüpide säilimist. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustööd. Sellise erandi kehtestamine on vajalik kaitseala tähistamiseks, vajaduse korral infotahvlite paigaldamiseks, tuletorni hooldamiseks ja muudeks niisugusteks töödeks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud väikekiskjatejaht (rebase-, kähriku-, nugise-, mingijaht). Väikekiskjate ohjeldamine võib osutuda vajalikuks, kui talvise jääkatte sulamisel jäävad vahetult enne lindude pesitsusperioodi algust laidudele lõksu väikekiskjad, kes võivad hävitada kogu laiulinnustiku juurdekasvu. Seetõttu on jäetud kaitseala valitsejale õigus lubada jahti väikekiskjatele, et vajaduse korral saaks laiud hoida väikekiskjatevabad. Sellega jäetakse kaitseala valitsejale otsustusõigus erandkorras lubada jahti liikumiskiirangu ajal. Jaht teistele jahilukitele pole lubatud, et vältida kaitse-eesmärgiks olevate (ränd)lindude häirimist või otsesest tapmist. Jahikeeld (sealhulgas linnujahikeeld) on vajalik, kuna linnustiku kaitse on

kaitseala üks olulisimaid kaitse-eesmärke. Kaitseala kuulub Väinamere linnuala koosseisu ja seetõttu on direktiivist tulenev kohustus kaitsta linde ka nende rände-, peatus- ja koondumisaikades. Kuna kaitseala on peatuspaigaks läbirändavatele lindudele, ei saa linnujahti lubada ka pesitsusvälisel perioodil. Sellega välditakse lindude häirimist sügisrände ajal, mis jahieeskirja kohaselt kattub suuresti lubatud linnujahi aegadega. Sageli saabuvad rändlinnud alale juba talvisel ajal ning seetõttu on otstarbekas keelata jaht aasta läbi. Laidudel puuduvad suurulukite populatsioonid, mistõttu ei ole jahikeelul kohalikule jahindusele tuntavat mõju.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötta jahiulukeid, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujunevate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks ning rannikuelustiku elutingimuste ja mitmekesisuse säilitamiseks. Kaitsealal on Laidude sihtkaitsevöönd ja Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd, mille kaitse-eesmärk on vee- ja rannikulinnustiku ning nende elupaikade kaitse ja säilitamine. Kaitstavad elupaigatüübid on veaalused liivamadalad, karid, väikesaared ning laiud ja rannaniidud.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud ainult kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Laiul laagrisse jäämisega (telkimise ja lõkke tegemisega) võib kaasneda tundlikule laiumaastikule ja -elustikule oluline mõju: linnustiku häirimine,

pinnase kahjustamine ja reostamine, mistõttu on vajalik korrastatud laagripaikade piiritlemine ja rajamine kohtadesse, kus negatiivne mõju loodusele on minimaalne.

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Liigne inimkoormus võib kahju tuua kaitseala loodusväärtustele: häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil, kahjustada pinnast ja suurendada reostuskoormust. Seetõttu on vaja reguleerida suurte gruppide liikumist kaitsealal.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Poollooduslikud kooslused on tekkinud pikaajalise inimtegevuse, niitmise ja karjatamise, tulemusena, mistõttu on nende koosluste säilitamiseks vajalik jätkata nende traditsioonilist majandamist. Ühtlasi tagatakse sellega hooldatud niitudel pesitsevatele lindudele sobivad elutingimused. Samas on eri liikide nõudlused mõningates nüanssides (rohu kõrgus, põõsaste ja puude liitus jms) erinevad ja seetõttu on määrusega jäetud kaitseala valitsejale õigus nii poollooduslike koosluste kui ka kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajaliku tegevuse lubamiseks, mis annab kaitseala valitsejale võimaluse tegevuse suunamiseks, arvestades konkreetseid asjaolusid. Poollooduslike koosluste esinemisaladel on vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine, et tagada nende säilimine. Kaitseala valitseja võib anda nõusoleku pilliroo ja adru varumiseks. Kaitseala valitsejal on õigus anda konkreetset juhised roo ja adru varumise aja, koha, mahu, ja muude tingimuste kohta. Nõusoleku andmise kaalutlemisel võetakse arvesse lindude pesitsusperioodi, rändeage ja roo varumise ulatust. Kuna kaitse-eesmärkideks on linnud, kelle elupaik on roostikus või seotud roostikuga, on oluline, et pärast roo varumist jääks alles piisaval hulgal varjeks ja pesitsemiseks sobilikku roostikku. Linnustiku häirimise vältimiseks antakse nõusolek pesitsusperioodi- ja rändevaliseks ajaks.

2.5.4.3. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel vajalik nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks rohu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Poollooduslikud kooslused on tekkinud pikaajalise inimtegevuse, niitmise ja karjatamise tulemusena, mistõttu on nende koosluste säilitamiseks vajalik jätkata nende traditsioonilist majandamist. Ühtlasi tagatakse sellega hooldatud niitudel pesitsevatele lindudele sobivad elutingimused.

2.5.4.4. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevöönd peab tagama elupaikade looduslikkuse, seetõttu on seal keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Ka on Laidude sihtkaitsevööndis keelatud inimeste viibimine 1. aprillist 15. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Keeld on vajalik, et tagada pesitsusaegne rahu kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele. Ajalise piirangu vajalikku kestust on eksperdiarvamuse koostanud ornitoloog Eve Mägi põhjendanud järgmiselt: „Piirangu aeg peaks olema 15. märtsist kuni 15. juulini. Eelnõus välja pakutud ajavahemik ei kata kogu lindude pesitsusaega, see katab heal juhul vaid põhilise haudumisperioodi. Kuid enne seda on lindudel vaja hõivata territoorium, olla sellega seotud ning oodata õiget munemisaega, viia läbi teatud hulk rituaale ja muud. Samas on kaitse-eeskirja kaitse-eesmärkides toodud liikidena ära

nii varapesitsev hallhani, kelle pojad kooruvad mai esimeses pooles (selleks peab ta hakkama munema juba märtsi lõpus või aprilli esimestel päevadel), kui ka hiljapesitsevad tuttvart ja tõmmuvaeras, kelle poegade koorumine jääb tihti peale juuni lõppu või lausa juuli esimesse poole. Pärast poegade koorumist on vaja pojad ka üles kasvatada ning see on lindude jaoks eriti tundlik aeg. Pardipojad suunduvad koos emalinnuga vette ning toituvad madalas kaldavees leiduvast toidust. Hanepojad veedavad suure aja turvaliselt koos vanematega vees ujudes, kuid toitumiseks peavad nad tulema laiule. Pesakonna laiuli ajamine tähendab kindlalt osa poegade hukku. Varbla laide ümbritsev karide ja madalikega meri oleks pesakondadele hea üleskasvamise koht, kui neid seal ei häiritaks.” Ajalise piirangu alguse puhul jäetakse eksperdi arvamus arvesse võtmata, et lühendada liikumispiirangu aega ja seeläbi koormata vähem kohalikke elanikke. Eksperdi pakutud 15. märtsi asemel algab liikumiskeeld Laidude sihtkaitsevööndis 1. aprillil. Märtsi teises pooles tegelevad kaitse-eesmärgiks olevad linnud valdavalt veel pesapaiga hõivamise, pesa ehitamise ja paaritumisega, mitte munemise või haudumisega, mistõttu ei ole see aeg häirimise seisukohast nii kriitiline. Seetõttu on võimalik tulla vastu kohalikele elanikele. Varakevadise (15. märts – 1. aprill) häirimise risk on vähetõenäoline, mistõttu oleks selle vältimine üleliigne võrreldes varakevadise kalapüügi huviga. Pihelgalaiu sihtkaitsevööndis liikumispiirangut ei kehtestata, et tagada Pihelgalaiu elanikele ligipääs elamule.

Sihtkaitsevööndis on keelatud sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kuigi kõnealune tegevus on ebatõenäoline (laiud on väikesed ja sõidukite transportimine sinna on keeruline), on laidude õrnade elupaikade kaitseks vajalik sõidukitega sõitmine kaitseala maismaaosas keelustada, sest laidudel on erosiooniohtlik pinnas, vähene taimestik ja maapinnal pesitsevate lindude pesad. Keeld vähendab ja väldib kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpide ja maastikuilme kahjustumist, liikide elupaikade hävimist ja isendite häirimist. Erandid on lubatud, et võimaldada hädaolukordades tegutsemist ja teha kaitsealal asuvate rajatiste ja koosluste hooldamiseks vajalikke töid.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala piiratud majandustegevusega osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Jaagu piiranguvöönd, mille kaitse-eesmärk on säilitada elustiku mitmekesisust ning mere- ja rannikuelustiku elupaiku. Kaitstavad elupaigatüübid on veetalused liivamadalad ja karid.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud kaitse-eeskirjaga kooskõlas olev majandustegevus. Piiranguvööndis on lubatud kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Liigne inimkoormus võib kahju tuua kaitseala loodusväärtustele: häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil ja suurendada reostuskoormust. Seetõttu on vajalik reguleerida suurte gruppide liikumist kaitsealal.

Piiranguvööndis on keelatud maavara kaevandamine, et vältida kaitstava elustiku toitumis- ja

peatumispaikade ning kaitstavate elupaigatüüpide kahjustumist.

3. Menetluse kirjeldus

Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 4. veebruarist kuni 1. märtsini 2015. a Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris ning Varbla Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 30. jaanuaril 2015. a ajalehes Eesti Päevaleht ja 31. jaanuaril 2015. a kohalikus ajalehes Pärnu Postimees. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 29. jaanuaril 2015. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Varbla Vallavalitsusele, Pärnu Maavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele ja 41 maaomanikule.

Avaliku väljapaneku ajal esitasid oma ettepanekud 5 maaomanikku ja avalikul arutelul esitasid ettepaneku 2 maaomanikku. Pärast avalikustamist esitasid ettepanekuid veel 2 maaomanikku ning esitati 23 allkirjaga pöördumine kohalike elanike/suvilaomanike poolt.

Maaomanike seisukohad

	Maaüksus	Märkuse sisu	Menetleja otsus
1.	Lootuse	<p>1. Määruse § 15 lõike 2 sisust võib välja lugeda, et nii alla kümne kui ka üle kümne osalejaga üritus vajaks kaitseala valitseja nõusolekut. Ettepanek muuta sõnastus täpsemaks.</p> <p>2. Kuidas oleks mõeldav rahvaürituse korraldamine piiranguvööndis, arvestades asjaolu, et piiranguvööndisse kuulub mereala?</p>	<p>1. Sõnastame määruse lõike järgmiselt: „Piiranguvööndis on lubatud kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.”</p> <p>2. Piiranguvööndis eeldatavalt korraldatavate rahvaüritustena on eelnõu koostamisel arvestatud ka meresüsta- või kajakimatku, talvisel ajal jää olemasolul uisu-, suusa- või räätsamatku.</p>

2.	Lillemetsa	<p>1. Madala põhjaga ja kivine meri seab paadiga liiklemisele piirangud, mistõttu eelnõuga sätestatud kiirusepiirang (5 sõlme) tundub üleliigne.</p> <p>2. Kadariku paadisadamast väljasõit põhja poole on võimalik ainult Kitselaiu põhjatipu lähedalt, kus asub liikumiskiirusega Laidude sihtkaitsevöönd.</p>	<p>1. Arvestame märkusega ning sõnastame määruse § 5 lõike 2 järgmiselt: „Kaitseala vetel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud käesoleva määruse § 12 punktis 3 sätestatud ajal Laidude sihtkaitsevööndis.”</p> <p>2. Arvestame märkusega ning vähendame Kitselaiu põhjatipu läheduses sihtkaitsevööndi ulatust, et tagada paadiga liiklemise võimalus.</p>
3.	Lillemetsa, Nõlvaku	<p>1. Ettepanek kehtestada sihtkaitsevööndis liikumiskiirangu ajaks 1. aprill kuni 30. juuni. Alternatiivina kaaluda ettepanekut lubada 15. juunist 15. juulini või 1. juulist 15. juulini sihtkaitsevööndis aerupaadiga liiklemist või vähendada sihtkaitsevööndi merre ulatuvat osa 50 meetrini lai rannast.</p>	<p>1. Ettepanekuid ei ole võimalik arvesse võtta. Võimaldamaks paadiga liiklemist kaitsealal, on vähendatud sihtkaitsevööndi ulatust Kitselaiu põhjatipus. See muudatus peaks tagama võimaluse paadiga liiklemiseks sügavamal mereosal, et jõuda peamiste kalastuspaikadeni. Lisaks on määrusest eemaldatud mootoriga ujuvvahenditele suunatud viiesõlmelise kiiruspiirangu. Oleme tsoneeringu koostamisel pidanud silmas, et sihtkaitsevööndisse jääks pigem madal ja kivine mereala, kus paadiga liiklemine on niigi raskendatud, kuid mis on toitumisel küunitavatele ja sukelduvatele linnuliikidele oluline. Ajalise piirangu vajaliku kestuse on ära põhjendanud eksperdiarvamuse koostanud ornitoloog Eve Mägi. Vööndi piiritlemine laidude rannajoonest oleks ebaselge, sest looduses muutub rannajoon vastavalt veeseisule ning kaitsealal liikujatele on keeruline hinnata oma täpset kaugust laiust.</p>
4.	Jaagoranna	<p>1. Ettepanek eelnõu tagasi lükata, sest kaitseala kaitse-eesmärgidena nimetatud linnuliigid esindavad praegusel Varbla laidude maastikukaitsealal liiga väikest osakaalu liigi kogupopulatsioonist.</p> <p>2. Ettepanek lubada laidude lähedal liikumine alates 10. juunist, sest selleks ajaks on lindudel valdavalt pojad koorunud ning kalapüük laidude lähistel ei sega noorlindude toitumist.</p> <p>3. Looduskaitseala moodustamine selles piirkonnas vähendab</p>	<p>1. Ettepanekut ei arvestata. Kaitse-eeskirja eelnõus kaitse-eesmärgina nimeliselt esitatud linnuliigid ei ole ainus põhjus looduskaitseala moodustamiseks. Lisaks mainitud liikidele on kaitse-eesmärgiks ka mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispaikade säilitamine, mis hõlmab ka rändel peatuvate lindude ja kaitse-eesmärgina eraldi nimetatud haudelindude kaitset. 2013. aasta väikeste meresparte haudelinnustiku seire andmetel loendati Varbla laidudel 40 linnuliiki (kokku 963 haudepaari). 2014. aasta väikesaarte linnustiku seire tulemusel loendati Varbla laidudel 39 linnuliiki (1481 haudepaari). Lisaks on ala kaitse all olemise eelduseks kuulumine rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA) Väinamere linnuala koosseisu. Seetõttu tuleb hinnata liike kogu linnuala, mitte ainult looduskaitseala kontekstis. Praegune Varbla maastikukaitseala (kavandatav looduskaitseala) on osa ka Väinamere loodusala. Loodusalale kuulumine seab kohustused säilitada kaitsealal elupaigatüüpe, mis on loodusala eesmärkideks.</p>

		<p>kohalike elanike võimalust elada harjunud ning põlvkondade vältel elatud viisil.</p>	<p>Seetõttu on kaitseala kaitse-eesmärgiks laidude maastikuilme ning üleeuroopaliselt kaitstavate elupaigatüüpide – veealused liivamadald (1110), karid (1170), väikesaared ja laiud (1620) ning rannaniidud (1630*) – kaitse ja säilitamine.</p> <p>2. Ettepanekut ei arvestata, sest pärast 10. juunit on pesitsus pooleli veel hiljapesitsevatel lindudel. Küll aga kaotatakse ajaline kalapüügikeeld piiranguvööndist, kus on laidude lähiümbrusega võrreldes sügavam merepõhi ning sobivamad võimalused kalapüügiks. Laidude lähiümbruses asuv madal mereosa määratakse sihtkaitsevööndisse, kus jääb kehtima looduskaitsealadest tulenev kalapüügikeeld. Sihtkaitsevööndi ajalise liikumispiirangu vajaliku kestuse on põhjendanud eksperdiarvamuse koostanud ornitoloog Eve Mägi.</p> <p>3. Varbla laiud on kaitse all juba aastast 1976. Alates 2007. aastast kuuluvad Varbla laiud koos neid ümbritseva merealaga Varbla laidude maastikukaitseala koosseisu. Praegu menetluses oleva kaitse-eeskirja eelnõuga ei moodustata sisuliselt uut kaitseala, vaid nimetatakse olemasolev maastikukaitseala ümber looduskaitsealaks. Ühe suurima sisulise muudatusena hakatakse lubama kaitseala piiranguvööndis aastaringset kalapüüki, mis on praegu kehtiva maastikukaitseala piiranguvööndis 15. aprillist kuni 30. juunini keelatud. Plaanitavast leevendusest peaks kasu olema eelkõige kohalikel kaluritel ja harrastuskalastajatel.</p>
5.	Pihelgalaiu	<p>1. Ettepanek täiendada Vabariigi Valitsuse määruse „Varbla laidude looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu § 10 lõikega 4 järgmises sõnastuses: „(4) Pihelgalaiul on lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd.”.</p> <p>2. Ettepanek muuta määruse eelnõu § 12, täiendades seda lõikega 2 ja sõnastada säte järgmiselt: „(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud piirang ei kehti Pihelgalaiul.”, kaotades sellega Pihelgalaiult ajalise</p>	<p>1. Kaitse-eeskirja eelnõu peatükis „Kaitsekorra üldpõhimõtted” olev § 5 lõige 3 sätestab: „Kaitsealal on lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd.” Seetõttu ei ole sätte kordamine vajalik ja ettepanek jäetakse arvesse võtmata.</p> <p>2. Ettepanekut arvestatakse osaliselt. Kaitsealale moodustatakse uus sihtkaitsevöönd (Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd), kus puudub ajaline liikumispiirang. Pihelgalaiu sihtkaitsevööndisse on arvestatud Pihelgalaid ja sellest ida poole jääv mereala. Muudatusega tagatakse Pihelgalaiu elanike ligipääs kodule ning ujuvvahenditega liiklemine Pihelgalaiust ida pool, kuid sihtkaitsevööndi korruga võimaldatakse endiselt kaitse alal asuvatele üleeuroopaliselt kaitset vajavatele elupaigatüüpidele, mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispaikadele, laidude maastikuilmele ja laiul ning laiümbriuses peatuvatele ning pesitsevatele linnuliikidele.</p>

		<p>liikumispiirangu, mis on mõeldud sealse linnustiku kaitseks. Lisaks ettepanek muuta eelnõu lisas oleval plaanil kujutatud laidude sihtkaitsevööndi piire, loobuda sihtkaitsevööndi laiendamisest Pihelgalaidu ümbritsevale merealale ning jätta Pihelgalaidu ümbritsev mereala plaanil laidude sihtkaitsevööndist välja. Muudatus võimaldaks Pihelgalaiu elanikel liikuda oma koju aasta läbi.</p>	
6.	Kuusiku	<p>Mitte moodustada Kuusikurahu ümber sihtkaitsevööndit, sest püsiva pinnase puudumise tõttu seal linde ei pesitse.</p>	<p>Ettepanek võetakse arvesse ja Kuusikurahu ümber sihtkaitsevööndit ei moodustata, sest rahu ei ole lindude pesitsemiseks sobilik ning muud loodusväärtused on kaitstud ka piiranguvööndi kaitsekorruga.</p>
7.	Karupoja	<p>Jätta Laidude sihtkaitsevööndis liikumispiirangu lõpuajaks praegu kehtiv 30. juuni, sest laidude ümbruses soovitakse kalastada.</p>	<p>Ettepanekut ei arvestata. Juuli esimesel poolel kestab haudumine veel tuttvardil, tõmmuvaeral ning väiketiirul. Tuttvartide pesades on munad alates mai lõpust, haudumine kestab 23–25 päeva ning pojad lennuvõimestuvad enamjaolt augustis. Tõmmuvaeraste pesades on munad alates juuni keskpaigast, haudumine kestab 26–29 päeva, pojad lennuvõimestuvad augusti lõpul või septembris. Juuli esimesel poolel vajavad üleskasvatamist luitsnökk-pardi, rääksparidi, kühmnokk-luige, jääkoskla ja haha pojad. Samal ajal hakkavad lennuvõimestuma liivatülli, punaselg-õgija, suurkoovitaja, jõgitiiru, randtiiru, punajalg-tildri, hallhane ja kiivitaja pojad. 15. juulini kestav liikumispiirang hõlmab tõmmuvaeraste puhul vaid munemise ja haudumise aja, kuid varem pesitsevate liikide, näiteks mustsaba-vigle pojad jõuavad selleks ajaga juba lennuvõimestuda. Seega on 15. juulini kestav liikumispiirang minimaalne vajalik aeg, et tagada enamikule Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele vähemalt haudumisaegne rahu. Ka looduskaitseaduse § 55 lõike 6¹ punkt 2 sätestab, et keelatud on looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Selleks, et vältida ka mittetahtlikku häirimist, on vajalik pikendada kaitse-eeskirjaga liikumispiirangut sihtkaitsevööndis 15. juulini. Sihtkaitsevööndis kalastamine on pigem soov, mitte põhjendatud vajadus ning kõnealusel</p>

			ajavahemikul on võimalik kalastada ka väljaspool sihtkaitsevööndit.
8.	Seljaku	Sätetada kõigile laidudele ühesugune liikumispiirang või siis liikumispiirang kõigilt laidudelt ära võtta	Keskkonnaametil on kohustus tagada kaitse nii riiklikku kui ka üleeuroopalist kaitset vajavatele linnuliikidele ning elupaigatüüpidele. Samas on tulenevalt põhiseadusest Keskkonnaametil ka kohustus tagada Pihelgalaiul liikumisvõimalus. Mõlema kohustuse täitmiseks on proportsionaalseim lahendus kahe eraldi sihtkaitsevööndi moodustamine. Lähtudes eeltoodust jätame ettepaneku arvestamata ning Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõus jääb Laidude sihtkaitsevööndis olevaks liikumispiirangu ajaks 1. aprill kuni 15. juuli ning Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd jääb liikumispiiranguta.
9.	Mereäärse küla elanikud	<p>1. Ei nõustu määruse eelnõus esitatud ettepanekuga, mille kohaselt on lubatud Pihelgalaiul olemasolevate ehitiste hooldustööd.</p> <p>2. Ettepanek, et Keskkonnaamet ehitusloa ja kirjalike nõusolekute väljastamise asjaolusid analüüsiks ning juhul, kui ametilt ehitiste püstitamiseks nõusoleku küsimisel seda antud ei oleks, algatatakse menetlus ebaseaduslike ehitiste lammutamiseks.</p>	<p>1. Nimetatud tegevus oli lubatud juba eelnõu esialgses versioonis ning ka praegu kehtivas kaitse-eeskirjas. Pihelgalaiul olevad ehitised ei ole ainsad kaitsealal asuvad ehitised. Kaitsealal asub ka tuletorn, mis vajab hooldustöid. Niisamuti vajavad hooldustöid Mereäärse ja Kadaka küla lautrid ning paadisillad, mis ulatuvad kaitsealale. Seetõttu on vajalik lubada kaitsealal asuvate ehitiste hooldustööd.</p> <p>2. Keskkonnaamet ei poolda Varbla laidude looduskaitsealale ehitamist, kuid antud juhul puudub õiguslik alus maaomanikul oma omandi kasutamist keelata. Vastavalt looduskaitseaduse § 70² lõikele 1 teeb riiklikku järelevalvet looduskaitseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle Keskkonnainspeksioon. Looduskaitseaduse § 70⁴ lõike 4 kohaselt võib Keskkonnainspeksioon kaitsealal, hoiualal, kaitstava looduse üksikobjekti piiranguvööndis ja püsielupaigas ning ranna või kalda ehituskeeluvööndis olevad omavolilised ehitised likvideerida. Keskkonnaametil sellised õigused puuduvad. Keskkonnaamet on varem esitanud oma seisukoha kõnealuste hoonete osas Keskkonnainspeksioonile. Kuna viimane on leidnud, et elamute likvideerimine pole põhjendatud, siis tuli Keskkonnaametil kaitsekorra väljatöötamisel sellega ka arvestada.</p>
10.	Lillemetsa	Ettepanek kehtestada ühtne eeskiri kogu looduskaitseala kohta, mitte teha erandeid Pihelgalaiu kohta.	Varbla laidude looduskaitseala kohta kehtibki ja on ka koostamisel ühtne kaitse-eeskiri. Kui peetakse silmas kogu kaitsealale sama kaitsekorra kehtestamist (ehk kogu looduskaitseala sihtkaitsevööndiks muutmist), siis seda ei pea me

		Sealhulgas mitte moodustada Pihelgalaiu idakalda merealale eraldi sihtkaitsevööndit ehk vööndit, kus ükski piirang ei kehti.	proportsionaalseks. Sellega kaasneks ajaline liikumiskeeld ka kogu merealal, mis paikneb Mereäärse ja Kadaka külaga. Pihelgalaid ja sellest idakaldale jääv mereala kuuluvad samasse (Pihelgalaiu) sihtkaitsevööndisse. Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd ei jää piiranguteta. Sihtkaitsevööndis jäävad endiselt kehtima sihtkaitsevööndi kohta käivad kaitsekorra punktid. Kahe sihtkaitsevööndi erinevus on vaid liikumispiirangus. Keskkonnaametil on kohustus tagada kaitse nii riiklikku kui ka üleeuroopalist kaitset vajavatele linnuliikidele ning elupaigatüüpidele. Samas on tulenevalt põhiseadusest Keskkonnaametil ka kohustus tagada Pihelgalaiul liikumisvõimalus. Mõlema kohustuse täitmiseks on proportsionaalseim lahendus kahe eraldi sihtkaitsevööndi moodustamine. Lähtudes eeltoodust jätame ettepaneku arvestamata ning Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõus jääb Laidude sihtkaitsevööndis olevaks liikumispiirangu ajaks 1. aprill kuni 15. juuli ning Pihelgalaiu sihtkaitsevöönd jääb liikumispiiranguta.
--	--	--	--

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 517 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Väinamere loodusala, mis hõlmab Varbla laidude looduskaitseala. Seetõttu tuleb Varbla laidude looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Väinamere loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade

nimekirja Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. a rakendusotsusega (EL) 2015/73, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2014) 9092 all), ELT L 18, 23.01.2015, lk 485–695).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 66 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Väinamere linnuala, mis hõlmab Varbla laidude looduskaitseala. Varbla laidude looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I, II ja III lisa nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Väinamere loodusala ja linnuala piire.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele.

Määrusega täieliku kalapüügikeelu kaotamine Jaagu piiranguvööndis mõjutab positiivselt kohalikku kalandust.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Varbla laidude looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Kaitsealal suurendatakse sihtkaitsevööndi pindala 71,8 ha-lt 391,43 ha-le. Sihtkaitsevööndisse jäävad samad kinnistud, mis on ka varem sihtkaitsevööndis ja maamaksust vabastatud. Sihtkaitsevööndi laiendamine toimub mere arvelt, mis on jätkuvalt riigi omandis olev maa. Ka piiranguvöönd on jätkuvalt riigi omandis olev mereala. Sellest tingitult Varbla valla

maamaksutulu ei vähene.

Kaitsealale jäävate hooldamist vajavate poollooduslike koosluste pindala ei suurene. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda loodushoiutoetust.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Varbla laidude looduskaitsealal on eraomanduses neli maaüksust kogupindalaga 21,1 ha. Lisakohustusi riigile ei lisandu, sest kõik eraomandis olevad maaüksused kuuluvad juba kehtiva tsoneeringu kohaselt sihtkaitsevööndisse.

Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministeeriumi ettepanekul on lisatud kaitseala kaitse-eesmärkide hulka ka elupaigatüüp 6210. Kõik ülejäänud ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister